Ròa, sëura Val dal Plan, 'l Dròc di Goli, Val Scura (o Val da Lèc) via sula Pitla Ròa 'nfina òra 'l Balöst sëura Sacun, ulá che 'l ie inò tan böl a cialè g̅u. Pò dà ëuta, vie g̅u per i Purcèjes g̅un Pedralbra, passa òra Zertlán, Pincán, 'l Fussèl da Pincán y Sartëur y òra per Istla y ruves inò te Via da Bò, ulá che t' ies muet. Vëighes-te, 'l ie drët šëmpl; še te vès iust šiche t' è dit, pò vëighes bölau duta la Mont de Rešiesa y 'mpères nëut dlonc.

G̅an: Ma ies-a mat, chi savrà-pa da g̅i böl iust šiche t' ès dit, y chi se lecurderà-pa ches̅ grum d' inuemes; tlo adurvëss-uŋ na lòntcòrta, ulá che fos duč chis̅ inuemes curióš. Tlo ne me 'mpaz-i-pa, 'nsëgna mè 'n plu acòrt a fè ches̅ viač.

Us̅öp Antòne: Pu basta, še n' auter 'l sa, pudrès bën 'nce tu te dè 'm pue' de bria a 'l emparè; ne sarà mia no massa, še te savësses 'm pue' nëut te ti pròpria patria.

G̅an: Pu bon bon, še t' ès 'n dí del' auröla, vie tu 'nstës cun mè, pò áres che 'mparerè 'nce je nëut; 'ncuei n' jëde m' ès fat dut çunfús cun ti grum d' inuemes, che nen ësse mèi cherdù che 'l en fossa tanč te nòš pitl luec. Per 'ntant adio, Us̅öp Antòne, y grazia de ti bria. Fr. Moroder.

Sentënzes y pensieres.

Š' un ne sa da tenì la musa y da scutè,
Dëss-el se cri na fëna, dëss-el se maridè,
Še 'l ne 'l 'mpèra dala fëna dò se maridè,
Pò ne sarà-l plu autramënter da i g̅udè. T. P.

'L tëmp, o böl o burt, 'l se muda;
'Nši l' ons nëus sul mont cul cuer:
Datrai legrëza, mò plu tristëza,
Sibe-pa 'l ric o sibe-pa 'l puer. T. P.

Òdio y rabia fèš petè de drë' gran sauč;
Un ch' ie mat dal' ëiles 'n pëta mò de plu auč. T.P.

La fam y la puvertá
N' ie segúr no vèl de böl,
Ma 'l mat al' ëila sarà
Mò bölau 'l mag̅er mèl. T. P.

Pra stlofes de patáč
Tenid' la bocia stluta,
Še 'n òst mët òra 'n brač,
Giaurí-la pu mè duta. Segn. Batista.

A vöster for tela ustaries
Pudëss-u𝜂 les ratè per sies,
Še ne uniss' datrai 'n òst
Y cumandëss': »Z̄ën ḡi-v'en tòst!«
Segn. Batista.

I musicòntri ie dagnëura
'Mpermalëus̄ y delicač,
Si mus̄iga ie for la mïeura,
'Nce š' i miaulöa šich' i giač. Segn. Batista.

A ḡi tel stuep a spaz
Ne dëss-u𝜂 paië daz;
A ḡi a spaz tel luec,
Ie 'n heller böle truep.
Še '𝜂 va pò dò si strèda,
Dëss-u𝜂 avëi ghenèda;
Še duč ḡis dò si strèda,
Pò ëssa duč ghenèda.
Chi uel vöster beač,
Chëi vède dò si fač.. Segn. Batista.

'N ric se fès̄ òra puere,
'L puere se fès̄ ric;
'L prim ie 'n avarón,
L' auter 'n superbón
O 'n pèsta de 'n pultrón. Segn. Batista.

A vöster for sun chi marcëi
Tan d' ëiles y pò mò tan d' ëi,
Messëss-i pu cumprè en mont,
Dò mi idèa de fè cont.
Ma truepes va mè per udëi,
Na pèrt mèdrë per tò cunsëi.
La puera böstíes sula fieres
Ne giata nia dis entieres. Segn. Batista.

Z̄ën muess-u𝜂 ḡi òt ani a scòla,
La dura danz 'm pue' plu giut;
Še tèn la nëif a ḡi a tòla,
Va mò plu gën vèl pitl mut.
Finà che '𝜂 à de ḡi a scòla,
A-𝜂 danz finà si plu biei ani;
'Mpö de ḡi dëscheuč a tòla,
Scumënc-e𝜂 tòs̄ a ḡi a bagni. Segn. Batista.

Chi che te lauda sul mus,
Laša stè y mostr-i l' uš.*)

*) Nach Alton, Proverbi etc. Innsbruck 1881.

I sapienč rešona puec,
I ciorches t' ugni luec.*)

'N dessená y 'n ciòc y mat,
Chëi ie dui trëi unfat.*)

Chi che vif de scròc
Ne vèl 'n flòc.*)

Tan auta ch' ie la mont,
Tan bassa ie la val,
Plu insú che te vès,
Plu ingú tumerès.*)

Chi ch' à truepa ròba,
Vif plu saurí y mòr plu èrt,
Chi ch' à puecia ròba,
Vif plu èrt y mòr plu saurí.*)

Chël che 'ntòrč 'l fil,
Guda al tišère,
Chi che tēn la šèla,
N' ie nia miëur che 'l lère.*)

Šiche 'l père ie i mutóns,
I fanč šich' i patróns;
Šiche la patrona la fanciöla,
Šiche la vacia 'nši la vadöla.*)

A chi che brèva, dēss-uŋ i-n dè,
A chi che se lamēnta, i-n tò.*)

Chi che brontla ugni mumënt,
Tira na ciaza de farina al vēnt.*)

A tenì cēsa muess-uŋ la stizè.*)

Dal dit al fat ie-l 'n gran trat.*)

I mač cunëš-uŋ ai ač.*)

'N aut dišàn, 'ŋ aut mentiàn.*)

'N viz de natura port-uŋ a sepultura.*)

Chi ch' à crià l' uciöl, darà 'nce 'l granöl.*)

Chi che desbuta, compra.

Ch' i 'n laše valëi un dlongiad ëi i muess-uŋ vöster a na pèrt de gēnt šaldi dan òra. C. D.

Ne ie da crëier tan urdenár che na pèrt de gēnt ciëla òra, canch' i — mēt su 'n zelinder. C. D.

*) Nach Alton, Proverbi etc.

Badiòt.

Al osti da Lungiarü.

I. Ladins, ši ḡëis-pa a Lungiarű,
Storḡöde pro mo dër de sigű
Ailó da Jaco a palsè,
'N ostí, de tai n' en ciaf-eη plű.

II. Böl pronto da serví ël ö,
So vin fèš dűč canč vis y ö
Tan bun co Magdalenervin;
Ince pier a-l vël del Kundler fin.

III. Dela snòps n' o-i bëgn ci nia dì,
Mo bëgn laldè sűa spëisa mëss-i.
Col priš n' ö-l nine nia tirënt,
Te sűa ciasa ö-l nët y liciorënt.

IV. Ince ö-l da spaš y dër parlënt,
Con vigni-un anfat valënt.
Famošo ö-l vël da ciantè;
Dűč diš: »Tlo orunse stè!«

V. Nos dűč studënč messun 'l dì,
'Nšö ö-l l' osti da Lungiarű;
Nòš bun amic sarà-l y ö stè,
Per chël oruns i ringrazië.

Josef Taibon.

Valc por 'l mè de cië.

(Na storia dontada del tëmp di Romani.)

Zacán è-l 'nt' les nostes valades y munts la ḡënt por 'l plű bëgn böla sana, gajerda y de buna vëja. Ai nen è bëgn ince nia tan ziti co ẑëgn y ne se fašò trœp da-n-fòra por 'm pű de cialt o frëit o fan o valga sort de mal o mè. Še valc falaa da-sën, à-i de bunes èrbes de vigni sort, mo 'mpò ince 'n möde, c' aa medeḡines gonot cis bunes stèršes.

Le jagher dal jal da galeder.

I. Na sëra sarëna dër böla de Ma,
De fòra la lœna prëš colma co da.

II. La ora co bat z̄ëgn la œna de nœt,
Le jagher tralaša atira so löt.

III. Les ciaspes, le rucsoc, le stlòp sœl spinè,
Atira ö-l stè vël con dœt arḡignö.

IV. Con james lèsieres va-l cuntra le bòsc,
Dò n' ora o dœs èdl ël sœn le pòst.

V. 'Mprœma se fèš-el 'n fũc sot 'n lëgn,
Se 'mpëja la pipa y palsa dër bëgn.

VI. Dò 'm pöz le calander mët man da ciantè
Y 'ncũnda al jagher ch' al vëgn prëst la dö.

VII. Y tòst ö-l le jal spo co cianta sœl lëgn, —
O jagher atira arḡigne-te z̄ëgn.

VIII. Al alza les ares, destira le còl,
Le jagher dertánt ḡi dampró spo i pò-l.

IX. Z̄ëgn tir-el 'n šũre y laša 'l ciantè,
Sœn chësta le jagher spo l' a-l asmatè.

X. Respòsta la-sora da l' jal dessenè,
El ḡora alèrc spo — y vëgn stlopetè.

XI. 'N cighe la-sora, le coi sœ spo snöl,
Fornëš con na plœma dal jal so ciapöl.

Josef Frontull.

Mascherada fašana.

Le doi muše dal moliné da Perra.

(La piú véja se chiama Eleonora e la g̃oena Beatrize.)

E. L e ben na meséria con chest moliné,
Ndo, Beatrize, no se sa olá che l e.
L se n' e g̃it anché dale sie
E amó no l e rua ti pie.

B. L e vera, son stufa ence jo de spetár,
Parche me premessa de magnár.
La peta, che l me a dat suta, e magnada,
Son amó ben ben famada.

E. O mia Beatriza pureta,
Speta che vae a far n' autra peta.
No mi mporta mia ñ schit
Ence jo, ence e bon apetit.

(NB. Eleonora va a far la peta e Beatrize se la rešona cošita.)

B. Mi ámeda Eleonora l e na dona,
Ognún sa, segur bona,
Ela péissa semper per me,
Auter plu che per še.

L e vera, amó l' auter di,
La me a comprá a mi
N peten e n gramiál
Plu bel che chel de Roša da Soál.

La me a comprá n bustín e n anél,
Che l e segúr valc de bel!
Adés son vestida da ciaf a pie
Tan, che de un che faléš le fie.

No l die per ciapar la polenta,
Mo son po ence jo valenta.
J maores saches cogne jo portár
E se preša ben ben trotár.

Dal peis storta cogne g̃ir,
E sente da sen me dir
Prest cun na ouš grossa »Ari ca!«
Prest cun na spenta: »Ari la!«

Se presta no voi ḡir,
J me faš subít sentír
Na gran peada amó
Te chel puret de do.

L e própio da grignár,
Che i se met a ciastiár
Subit chel de do purét
Cun peade e cun bachet.

O corpo dela luna!
Chel no a mia colpa valguna,
Che, parche col far trum — trun,
L desturbassa foš l común.

Par chel mingol del vers, che l faš,
Subít tinf tonf i je daš;
Esser no l e nešuna reš̄ón,
Ma pazienza, bel e bon.

Nse próprio na meseria l e,
A servír n pec o n moliné.
Se con ḡir sot piévia e vent
Cun na ciaria, che faš spavént.

J faš corer e trotár,
A costa de crepár,
Che se sofle e se sua
Plu che te na bona stua.

Chel magnár no fossa mal,
Ma chel l e ampó n fal;
Prest iporta freit, prest ciaut
Sche a chel cianolín de Sbaut.

Mi ámeda staš zis trop a vegnír,
A vedér se ven, voi ḡir.
A st'ora la podessa esser chió,
Ma voi spetár n pec amó.

Adés sente mi ámeda a vegnír
La cognoše bel tel ḡir
Con chi bie feres da mušat,
Che l auter di Tonín je a fat.

(NB. Eleonora ven cun la peta.)

E Te pur neza! magna su n bon teis,
Che tu n abe assá par n meis.
Chesta fossa po ben da grignár.
Fam no se volón po mia durár.

B. A've la dir fora dreta,
Aede fat na bona peta,
La me plaš sche tortie
O sche de bie forandie.

E. Scóuta ma, me par de sentír
Adés l moliné a vegnír.
B. O, jo pureta!
No e amó magná la peta.

B. Me la volesse ampó magnár,
Che foš cogne ḡir a tor da maḡenár;
Ma foš l va a dormír,
Capassime, la voi fenír.

E. Ši, ši, a dormir l e ḡit!
B. Adés no me mporta n schit,
La peta se volón magnár
E n pec se la ciacolár.

Ámeda, l áuter dí, che siede stata a nol,
Ve a ị po dat da mpienír l fol?
Nia amó no aede dit,
Dišemel mo, ve pree, subít.

Ve a i po dat da béiver e da magnár,
No fará de besén de domanár,
Ve a i po dat pete, pan e vin
De chel, che vel l fáure da Mazzín?

E. L parea próprio na cucagna
Ognún dišea: »Eleonora magna!«
J a fat segur n disnarón
Tan che l dí de sagrón.

Na supa i a portá
E po n gran zapolá,
L era ma segúr de smauz e bon
L con esser stat de formentón.

Dapó na torta l e vegnú,
Beatrize, se tu aesse vedú!
A no dir na buḡia, la era grana
Plu che la noša maór fana.

J porta n ciaf de mušát,
Crese che de Bertol l sie stat,
Cun n gran cop de pria
De presór, ma no la era ria.

L e vegnú amó na salatina
Blota de schič de jalina,

Cun bret de cobes i l' a conciada.
La era bona, duta la aón magnada.

Vin peró ence assá zenza fal,
J l portaa te n gran bocál.
Aón ben magná e ben beú
Che siane bon fač su.

Chel no no me a plašú,
Beatrize, se tu aesse demó vedú,
L era proprió da grignár
E pur se cognea magnár.

L e vegnú n cop de lat de pegna plen,
La ite l era pizágoi, mete pen,
Neigres auter plu che n parolót
O da tabác, sche l nas de Carabót.

A far chest i a mpará da Maghért,
Ši, proprio da chel stravért,
L creit che sie n bon bocón,
Che dae forza da sansón.

Te l ciapél de Piva i a portá,
Ma de chel no n e magná,
Un bel gran pramés
Toč de bonze e ravalés.

E tan magná e tan beú,
Che n fin no podee plu,
Ma can che son vegnuda, chel pastolá,
Che tu me as fat, l a dut justá.

A cheger l e stat Lucrezia, chela carogna,
Cul mus nfroziná e le man de rogna.
Cun la gocia al nas e masteán fave
Cun la bocia duta sot a bave.

B. Chest volesse saér amó,
Che díšei, che conta-i po?
Chest volesse amó sentír,
Dapó volesse gir a dormír.

E. O Beatrize se tu saesse,
Segúr ence tu plangesse,
L e dut sot e sora, e sora e sot
Sche le erbe de chel Goan Zifolót.

Sun chest mondo, sun sta tera
L e dut descórdia e vera,
Jo no se, co che la girá,
Se valc prest no muderá.

J parassa via re e imparatores,
Sche se fossa zompes de sartores.
Adés vel ognún comanár,
Chesta ši la e da grignár.

La veritá, a te dir,
No se, co che la podrá ḡir;
Se comanár vel ognún,
'Nfin no ubidissa plu nešun.

J parasssa deméz papa, véscovi e pluvégn,
Se demó i podessa, mete pegn,
Parche, corpo dela luna,
Religión no ne plu nešuna.

Volón po ben preár
L cel, la paš a ne manár,
Parche Beatrize, neza mia,
Zenza chesta la e braussa e ria.

Adés volón po ben sin ḡir,
A pussár e ben dormír,
Che domán bonora podassane levár,
A ḡir a tor da maḡenár.

Fedom.

La insuda.

Sion da insuda,
Sion nte n autra sason,
L sol a cambiè, no ne pi chel,
o ce bel!

La insuda la è chilò
E sto invar fet el no commanda pi
la cugnù s en xi.

Salve chi a creà ste bellezze
De sta sason che le la insuda,
bele vignuda.

La sta n crudo da valch sta ota,
Giazava ite dut nfin i sas
e incia l nas.

Ades godonesse la insuda
Che la è vignuda bona ciauda
chesta si sauda!

Da insuda duc jè contenc
Parcè che no nè pi cusi chiet
ne gnanca fret.

Ádes duc va de fora
E se scomenza a laurà
e sintinà.

Incia le femene le daur el barcon,
Le lassa la ciauza e la roda
e le va de fora.

De fora dut lè bel vert
Ste arbe le scomenza a vigni
semper de pi.

E i guziei jè jaro chilò,
La è tan bella sta sason,
se la godon!

Le zigre jè vingude,
Le scomenza a fabricà
e ristaurà.

Canche i centa duc a una
Sti guziei i fa n gazer
che lè n piazer.

Le fuoje le scomenza a spontà
Ma alla pena che somea a siti
baffi de coscritti.

Insoma la insuda la è bella.
Calche ota ven n onda
ciara e monda.

Incia l ziel lè bel saren,
De not lè dut stellà
da incantà.

I siori istesso, i lasse le basse,
E i se tira pi aut,
che lè manco ciaut.

Infatti n auter vive lè adess,
La porta content sta sason
de chel bon.

Ades le not le ven pi curte,
E de not no se và pi,
lè meo dormi.

E cusi me avè capi.
Chi da Coll je furbi e fign,
pu je Ladign!

Melchiore Colleselli.

Sa mont lè ben bel.

Da ste bande lè ben bel,
no nè degò de tal mont
che rùe fin sal ziel.

No se finis mai pi de i vardà
a ste mont cusi aute,
lè proprio na rarità.

Non dut intor de ste mont
bele verde o da bosch
da n zima fin xun font.

On ben incia crode
aute che fas spavent
con chi spiz sun dute le mode.

Lè la Zuita, la Montagna e l Crot,
Sas bienc e Mont de val,
lè cheste cusi da banda de sot.

De là lè Versal,
  pi insù la Lastìa e Croda rossa,
  e po lè Palla dal sal.

Fin de Xugn no se pol xi su,
  sun ste crode cusi frede
  lè la nef ncora n toch n xu.

Per esempio ntal Crot,
  che mi el vede ogni di,
  lè nef tan de sora che de sot.

Versal lè ncora pi aut.
  Se abadè ben d istà,
  vede le pegorare sun chel saut.

E po lè la Lastia,
  lè incia na granda croda,
  lassu lè incia na ostaria.

E Croda rossa che i varde ogni di,
  la fa aspetto, massima
  co l sol va a fiorì.

Palla dal sal la da esser incia bella,
  se vede a varda su,
  mi no son mai xu sun chella.

E po lè Naolào
  na mont tant nominada
  per esempio incia Giao.

I prai da mont jè ben biei,
  sun ste mont lè n piazer,
  come sun Piezza e sun Melei.

Xal pe del dut lè Zopei,
  e po lè Porre, Val ciarnara
  e su insom lè i masarei.

L mes d Agosto duc va su,
  sa mont a siè
  e no se volesse pi vigni xu.

De domenie da sera le allegria,
  se ride, se scherza,
  no se pensa pi a nia.

Da da sera se binon
  de dies o dodes xovign
  e xon a seccà Ostazon.

Sa mont lè bel a fa na ridata
  entel fen coi suoi amizi
  ma pi bel lè con na tosata.

Melchiore Colleselli.